Μακεδονικά

Τόμ. 21, Αρ. 1 (1981)

**Ανέκδοτα έγγραφα περί των Ρώσων
ονοματολατρών του Αγίου Όρους**

Κωνσταντίνος Κ. Παπουλίδης

doi: [10.12681/makedonika.436](https://doi.org/10.12681/makedonika.436)

Copyright © 2014, Κωνσταντίνος Κ. Παπουλίδης

Άδεια χρήσης [Creative Commons Attribution-NonCommercial-ShareAlike 4.0](https://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/4.0/).

Βιβλιογραφική αναφορά:

Παπουλίδης Κ. Κ. (1981). Ανέκδοτα έγγραφα περί των Ρώσων ονοματολατρών του Αγίου Όρους. *Μακεδονικά*, 21(1), 262–280. <https://doi.org/10.12681/makedonika.436>

ΑΝΕΚΔΟΤΑ ΕΓΓΡΑΦΑ ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΡΩΣΩΝ ΟΝΟΜΑΤΟΛΑΤΡΩΝ ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΟΡΟΥΣ

Συνεχίζων τὰς ἐρεῦνας μου ἐπὶ τοῦ ἐν πολλοῖς ἀγνώστου θέματος τῆς ἱστορίας τοῦ Ἁγίου Ὁρους, τοῦ ζητήματος τῶν Ρώσων Ὀνοματολατρῶν¹, εὗρέθην προσφάτως πρὸ ἀνεκδότων ἐγγράφων, φυλασσομένων εἰς τὸ Ἱστορικὸν Ἀρχεῖον τοῦ Ὑπουργείου Ἐξωτερικῶν (Ἀθῆναι) καὶ εἰς τὸ Ἀρχεῖον τῆς Ἱερᾶς Κοινότητος τοῦ Ἁγίου Ὁρους (Καρυαί), τὰ ὅποια κρίνω σκόπιμον νὰ φέρω εἰς τὸ φῶς τῆς δημοσιότητος, διότι συμπληρῶνουν μὲ τὰς πληροφορίας τῶν τὸ ὅλον θέμα.

Διὰ νὰ ὑπενθυμίσωμεν περιληπτικῶς τὰ γεγονότα, θὰ ἀναφέρωμεν ὅτι οἱ Ρῶσοι μοναχοὶ εἰς τὸ Ἅγιον Ὄρος τὸ 1912-1913, οἱ ὅποιοι ἐπρέσβευον ὅτι ἡ ἐπὶ κλήσις τοῦ Ὀνόματος τοῦ Θεοῦ ἐνέχει θεῖαν δύναμιν, ἐκλήθησαν ὑπὸ τῶν ἀντιπάλων τῶν «Ὀνοματολάτραι» (ἐκ τοῦ ρωσικοῦ Imjabožniki), ἐνῶ οἱ ἴδιοι αὐτοαπεκλήθησαν «Ὀνοματοδόξοι» (ἐκ τοῦ ρωσικοῦ Imjaslavcy). Ὑπὸ τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου ἀπεκλήθησαν «Ὀνοματοθεῖται» καὶ «Ἰησουανοί»². Ἡ ἐμφάνισις τῶν Ρώσων Ὀνοματολατρῶν μοναχῶν εἰς τὸ Ἅγιον Ὄρος προκάλεσε θεολογικάς συζητήσεις, διαμάχας καὶ ἐριδας, αἱ ὅποια ἀπησχόλησαν τὴν Ἱερὰν Κοινότητα, τὸ Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον, τὴν Ἐκκλησίαν τῆς Ρωσίας, τὸ Ρωσικὸν καὶ τὸ Ἑλληνικὸν Κράτος. Αἱ διαμάχαι τοῦ Ἁγίου Ὁρους (1912-1913) μετεφέρθησαν εἰς τὴν Ρωσίαν (1913-1918) καὶ ἐκ τῆς Ρωσίας εἰς τὴν ρωσικὴν διασποράν τῆς Δυτικῆς Εὐρώπης καὶ τῆς Ἀμερικῆς (1922 κ.έ.). Θὰ ὑπενθυμίσωμεν εἰσέτι ὅτι οἱ Ρῶσοι μοναχοὶ τοῦ Ἁγίου Ὁρους ἠλαττώθησαν οὐχὶ μετὰ τὴν ἐπανάστασιν τῶν μπολσεβίκων τοῦ 1917, ὥς συνήθως γράφεται, ἀλλὰ μετὰ τὴν μεταγωγὴν εἰς τὴν Ρωσίαν manu militari ὑπὸ τοῦ ρωσικοῦ πολεμικοῦ ναυτικοῦ 833 Ὀνοματολατρῶν μοναχῶν τὸ ἔτος 1913.

1. Βλ. τὰς προηγουμένας μελέτας μου: Ὀνοματολάτραι. Ἑτεροδιδασκαλία Ρώσων μοναχῶν τοῦ Ἁγίου Ὁρους κατὰ τὴν δευτέραν δεκαετίαν τοῦ 20οῦ αἰῶνος, «Μακεδονικά» 11(1971)117-166. Aleksandr Ksaver'evič Bulatovič; sa participation parmiles Onomato-lâtres du Mont-Athos, «Balkan Studies» 16(1975)126-129. Οἱ Ρῶσοι Ὀνοματολάτραι τοῦ Ἁγίου Ὁρους, Θεσσαλονίκη 1977, σσ. 222+9 πίνακες (Ἰδρυμα Μελετῶν Χερσονήσου τοῦ Αἴμου, ἀριθ. 173).

2. Διὰ πλείονα βλ. Κ. Κ. Παπογιάννη, Οἱ Ρῶσοι Ὀνοματολάτραι τοῦ Ἁγίου Ὁρους, Θεσσαλονίκη 1977, σ. 14 (ἐν συνεχείᾳ: Κ. Κ. Παπογιάννη, Οἱ Ρῶσοι...).

Τέλος θὰ ἀναφέρωμεν ὅτι τὸ πρόβλημα τῶν Ὀνοματολατρῶν δὲν ἐλύθη, ὥς ἔγραψε χαρακτηριστικῶς ὁ ἀείμνηστος πρωτοπρεσβύτερος καὶ καθηγητῆς Γεώργιος Φλογονsky, διὰ νὰ προσθέσωμεν ὅτι ὑπῆρξεν ἡ τελευταία, χρονολογικῶς, θεολογικὴ συζήτησις ἡ διαμάχη εἰς τὸ Ἅγιον Ὅρος, ἡ ὁποία ἐνδιαφέρει τοὺς θεολόγους-ἱστορικούς, τοὺς ἱστορικοὺς-σλαβολόγους καὶ τοὺς βαλκανιολόγους.

Ἐκ τῶν δημοσιευομένων ἐγγράφων πληροφοροῦμεθα κυρίως ὅτι ἡ Ρωσικὴ Ἐκκλησία εἶχε προετοιμάσει τὴν καταδίκην τῶν Ὀνοματολατρῶν (βλ. ἔγγρ. ἀριθ. 7)¹, ὅτι ὁ μοναχὸς Ἀντώνιος Bulatonίς συνελήφθη εἰς τὸ Προξενεῖον τῆς Ρωσίας ἐν Θεσσαλονίκῃ τὸν Μάϊον τοῦ 1913, καὶ δὲν «μετέβη εἰς τὴν Ρωσίαν», ὥς ἐγράψαμεν², τὸν Φεβρουάριον τοῦ 1913 (βλ. ἔγγρ. ἀριθ. 8), ὅτι ἐδόθη ἄδεια ἀποβιβάσεως τῶν Ρώσων στρατιωτῶν καὶ ναυτῶν εἰς τὴν μονὴν τοῦ Ἁγίου Παντελεήμονος (βλ. ἔγγρ. ἀριθ. 11) καὶ τέλος ὅτι ἡ ἔλευσις ρωσικῶν πολεμικῶν πλοίων εἰς τὸ Ἅγιον Ὅρος ἀνησύχησε τὸν Γενικὸν Πρόξενον τῆς Ἀγγλίας εἰς τὴν Θεσσαλονίκην (βλ. ἔγγρ. ἀριθ. 12).

Τὰ δημοσιευόμενα ἔγγραφα ἀνέρχονται εἰς δώδεκα· ἐξ ὧν τὰ ἑνδεκα εἰς τὴν ἑλληνικὴν καὶ ἓν εἰς τὴν γαλλικὴν γλῶσσαν. Τὰ ἔγγραφα ἐκδίδονται ὥς ἔχουν εἰς τὸ πρωτότυπον· ὀλίγας μόνον μεταβολὰς ἐπέφερον εἰς τὴν στίξιν τῶν κειμένων, ἰδιαίτερος εἰς τὰς περιπτώσεις, ὅπου τὸ νόημα ἦτο δύσκολον. Κατὰ τὴν ἐκδοσίν των ἠκολουθήθη ἡ χρονολογικὴ σειρὰ τῆς ἀποστολῆς των, οὕτως ὥστε τὰ γεγονότα νὰ ἔχουν ἀλληλουχίαν.

Δημοσιεύον τὰ ἔγγραφα ταῦτα ἐλπίζω ὅτι παρέχω χρήσιμον ὕλικόν εἰς τὴν διάθεσιν τῶν μελετητῶν τῆς ἱστορίας τῆς ἐν Ἁγίῳ Ὄρει ρωσικῆς πολιτικῆς κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ 20οῦ αἰῶνος.

ΤΑ ΕΓΓΡΑΦΑ

1

Ὁ ἐν Πετρούπολει Ἕλλην ἐπιτετραμμένος πληροφορεῖ τὴν Ἑλληνικὴν Κυβέρνησιν περὶ τῆς μεταβάσεως εἰς τὸ Ἅγιον Ὅρος τοῦ διπλωματικοῦ ὑπαλλήλου τῆς Ρωσίας Mantzouroff.

*Dépêche télégraphique chiffrée*³

Affaires Etrangères

Athènes

1. Βλ. Κ. Κ. Παπουλίδη, Οἱ Ρῶσοι..., σσ. 34 κ.ἑ.

2. Βλ. Κ. Κ. Παπουλίδη, Οἱ Ρῶσοι..., σ. 22.

3. Ἀρχεῖον Ὑπουργείου Ἐξωτερικῶν (ἐν συνεχείᾳ: ΑΥΕ), 1913, Φάκ. Α/5: Ἐμβάσματα ἐκ Ρωσίας, Ψύχας πρὸς Ὑπουργεῖον Ἐξωτερικῶν, Πετρούπολις 7/20 Φεβρουαρίου 1913.

Ἵπουργεῖον ἐπὶ τῶν Ἑξωτερικῶν
Ἐμπιστευτικὸν πρωτόκολλον
Ἀριθ. Πρωτ.: 4346
Ἐλήφθη τῇ 9-2-1913

J'ai l'honneur de vous informer que le Gouv^{nt} Impérial vient de confier à Mr Mantzouroff¹ une mission au Mont Athos, qui consiste ostensiblement à examiner incident provoqué dernièrement dans couvent Russe par moines soi disant illuminés. Mr Mantzouroff, qui est parti avant hier soir de Moscou, a séjourné longtemps à Con^{pl}le parle le Grec et est considéré ici comme philhellène Il a été spécialement appelé à St Petersburg pour être instruit des buts du Gouv^{nt}. Impérial sur question Mont Athos, car il doit profiter de son passage à Con^{pl}le pour s'entretenir à se sujet avec le Patriarche Oecuménique qu'il connaît personnellement.

Psycha.²

2

Ἡ Ἱερὰ Σύνοδος τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου καλεῖ εἰς ἀπολογίαὶν τὸν ἱερομόναχον Ἀντώνιον (Μπουλατόβιτς) καὶ τὸν ἀρχιμανδρίτην Δαυῖδ διὰ τὰ ἑκτροπα, τὰ ὁποῖα συνέβησαν εἰς τὴν Σκήτην τοῦ Ἁγίου Ἀνδρέου τὸν Ἰανουάριον τοῦ 1913.

Γερμανὸς ἐλέω Θεοῦ Ἀρχιεπίσκοπος Κωνσταντινουπόλεως Νέας Ρώμης καὶ Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης³
Ἀριθ. Πρωτ. 158

Ὅσιώτατοι ἐπιστάται καὶ ἀντιπρόσωποι τῆς Κοινότητος τοῦ Ἁγίου Ὁρους, τέκνα ἐν Κυρίῳ ἀγαπητὰ τῆς ἡμῶν Μετριότητος, χάρις εἴη τῇ ὁμῶν ὁσιότητι καὶ εἰρήνῃ παρὰ Θεοῦ.

Ἐκ τῆς ληφθείσης ἐκθέσεως, ἀπὸ λ'. τοῦ παρελθόντος μηνός⁴, τῆς ὁσιώ-

1. Πρόκειται περὶ ἐκτάκτου ἀπεσταλμένου διπλωματικοῦ ὑπαλλήλου τοῦ Ρωσικοῦ Κράτους. Διὰ πλείονα βλ. Κ. Κ. Παπουλίδης, Οἱ Ρῶσοι..., σ. 100.

2. Πρόκειται περὶ τοῦ Ἑλλήνος ἐπιτετραμμένου ἐν Πετρούπολει.

3. Ἀρχεῖον Ἱερᾶς Κοινότητος τοῦ Ἁγίου Ὁρους, Φάκελος τοῦ ἔτους 1913, Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης Γερμανὸς πρὸς τὴν Ἱερὰν Κοινότητα τοῦ Ἁγίου Ὁρους, Κωνσταντινούπολις, 13 Φεβρουαρίου 1913· βλ. καὶ Κ. Κ. Παπουλίδης, Οἱ Ρῶσοι..., σ. 30.

4. Τὰ δραματικὰ γεγονότα, τὰ ὁποῖα συνέβησαν εἰς τὴν Βατοπεδινὴν Σκήτην τοῦ Ἁγίου Ἀνδρέου, ἐθα ἐξεδιώχθη ὁ κανονικὸς Δικαῖος Ἱερώνυμος καὶ ἀνέλαβε τὴν διαποίμανσιν τῆς Σκήτης ὁ ἀντικανονικὸς Δικαῖος Δαυῖδ (βλ. Κ. Κ. Παπουλίδης, Οἱ Ρῶσοι..., σ. 28-29 καὶ 34) εἶχον ὥς ἀποτέλεσμα τὴν συνεδρίαν Ζ'/28-1-1913 (αὐτόθι, σσ. 87-92) καὶ τὴν συνεδρίαν Η'/29-1-1913 (αὐτόθι, σσ. 92-93) τῆς Ἱερᾶς Κοινότητος τοῦ Ἁγίου Ὁρους. Τὴν 30ὴν Ἰανουαρίου 1913, καθὼς πληροφοροῦμεθα ἐκ τοῦ δημοσιευμένου πατριαρχικοῦ γράμματος, ἡ Ἱερὰ Κοινότης ὑπέβαλε σχετικὴν ἐκθεσιν πρὸς τὴν Ἱερὰν Σύνοδον τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου, ἡ ὁποία ἔλαβε τὴν ἀπόφασιν νὰ καλέσῃ εἰς ἀπολογίαὶν τὸν ἱερομόναχον Ἀντώνιον Bulatovič καὶ τὸν ἀρχιμανδρίτην Δαυῖδ.

τητος ὕμῶν, ἀναγνωσθείσης συνοδικῶς, μετὰ λύπης ἐγνώσθησαν τὰ συμβάντα ἐν τῇ Ἱερᾷ Βατοπαιδινῇ Σκήτῃ τοῦ Ἁγίου Ἀνδρέου ἔκτροπα καὶ ἔκθεσμα, περὶ ὧν ἐν αὐτῇ διαλαμβάνετε. Ἐπειδὴ τὰ οὕτως ἐκτρόπως καὶ ἐναντίον τῶν Μοναστηριακῶν θεσμῶν ἀποτολμηθέντα οὐδέποτε ἐστὶ δυνατόν ἵνα τόχῳσι τῆς ἐπιδοκιμασίας καὶ ἀποδοχῆς τῆς ἀνωτάτης Ἐκκλησιαστικῆς ἀρχῆς, χρέος ἱερὸν ἐχούσης ἵνα ἐποπτεύῃ ἐπὶ τῆς ἀκριβοῦς τηρήσεως τῆς νομίμου τάξεως καὶ τῆς ἐκκλησιαστικῆς καὶ μοναχικῆς πειθαρχίας πανταχοῦ, διὰ ταῦτα, ἀποδοκιμάζοντες ἀστηρῶς τὴν στάσιν τῶν εἰς τὰ ἔκτροπα ταῦτα προβάτων καὶ διενεργησάντων βιαίως τὴν ἔξωσιν τοῦ Δικαίου καὶ τῶν σὺν αὐτῷ, δηλοῦμεν ὅτι ἡ Ἐκκλησία ὡς μόνως καὶ κανονικὰς τῆς Σκήτης ἀρχὰς ἐξακολουθεῖ θεωροῦσα τὰς τέως τοιαύτας νομίμως ὑφισταμένας, οὐδαμῶς δὲ ἀναγνωρίζει τοὺς διὰ τοῦ κράτους τῆς βίας ἐκθέσεως εἰσπηδήσαντας καὶ καταλαμβάνοντας τὴν διοίκεισιν τῆς Σκήτης. Θεωροῦντες δὲ ὑπευθύνους διὰ τὴν δημιουργηθεῖσαν ἔκνομον κατάστασιν ἐν τῇ διαληφθείσῃ Σκήτῃ καὶ διὰ τὴν ἐν γένει ἀπὸ τινος παρατηρουμένην ἐν τῷ ἀγινώμῳ ὕμῶν τόπῳ ἔξαφιν καὶ ταραχὴν μεταξὺ τῶν Ρώσων μοναστῶν τὸν ἱερομόναχον Ἀντώνιον Βουλατόβιτς¹ καὶ τὸν Ἀρχιμανδρίτην Δανίδ², ἀξιοῦμεν, ἐξ ἀποφάσεως συνοδικῆς, ἵνα ἅμα τῇ παραλαβῇ τῆς παρούσης Πατριαρχικῆς ἡμῶν ἐπιστολῆς ἐντείλῃσθε ἐξ ὀνόματος τῆς Ἐκκλησίας τοῖς εἰρημένους ὅπως ἀμέσως ἔλθωσιν εἰς Βασιλεύουσαν καὶ δώσωσιν λόγον ἐνώπιον τῆς Ἱερᾶς Συνόδου περὶ τῆς διατιθεμένης ὑπ' αὐτῶν διδασκαλίας περὶ τοῦ ὀνόματος τοῦ Ἰησοῦ, ἥτις ἔδωκε τὴν ἀφορμὴν εἰς τὰ λυπηρὰ συμβάντα, καθ' ὅσον ἄλλως ληφθήσονται ἀστηρότατα ὑπὸ τῆς Ἐκκλησίας μέτρα κατ' αὐτῶν. Ἡ δὲ τοῦ Θεοῦ χάρις καὶ τὸ ἅπειρον ἔλεος εἴη μετὰ τῆς δσιότητος ὑμῶν.

1913 Φεβρουαρίου ιε'.

† Ὁ Κωνσταντινουπόλεως διάπυρος πρὸς Θεὸν ὕμῶν εὐχέτης

3

Ὁ ἐν Κωνσταντινουπόλει Ἑλλήν πρέσβυς πληροφορεῖ τὸν Ὑπουργὸν Ἐξωτερικῶν τῆς Ἑλλάδος περὶ τῶν ἐν Κωνσταντινουπόλει ἐπαφῶν τοῦ διπλωματικοῦ ὑπαλλήλου τῆς Ρωσίας Mantzouroff καὶ τῆς ἐν Ἀγίῳ Ὁρει ρωσικῆς πολιτικῆς.

1. Βλ. Κ. Κ. Παπουλίδη, Οἱ Ρῶσοι..., σσ. 9, 17, 19, 21-31, 34-35, 46, 49, 51-55, 57-61, 64, 71, 76, 79-80, 83, 86-89, 93-94, 96, 98-101, 109-110, 115, 117, 161· βλ. Heyer Fr., Father Antonij Bulatovich, Russian Friend of the Christian People of Ethiopia, Ἀνάτυπον ἐκ τῶν «Zapiski Russkoj Akademičeskoj Gruppy v S.S.A. — Transactions of the Association of Russian - American Scholars in U.S.A.», vol. XII, (Νέα Ὑόρκη) 1980.

2. Κ. Κ. Παπουλίδη, Οἱ Ρῶσοι..., σσ. 29, 79-83, 85, 87-90, 96, 99-100.

Ἐν Κωνσταντινουπόλει, τῇ 13ῃ Φεβρουαρίου 1913¹

Ἀριθ. 224

Πρὸς τὴν Α. Ἐξοχότητα τὸν
Κύριον Λάμπρον Κορομηλᾶν

Ὑπουργεῖον ἐπὶ τῶν Ἐξωτερικῶν

Ἀριθ. Πρωτ. 4987

Ὑπουργὸν τῶν Ἐξωτερικῶν τῆς Ἑλλάδος Ἐλήφθη 18-2-1913

Κύριε Ὑπουργέ,

Ἐν σχέσει πρὸς τὸ ἀπὸ 8 Φεβρουαρίου τηλεγράφημα τῆς Υ.Ε. περὶ ἀποστολῆς τοῦ κ. Μανσούρωφ² εἰς Ἅγιον Ὅρος, ἔχω τὴν τιμὴν νὰ ἀνακοινώσω, ὅτι ἡ ἀνάμειξις αὐτοῦ εἰς τὸ δημιουργηθὲν ζήτημα εἶναι γνωστὴ πρὸ καιροῦ ἐν Ἁγίῳ Ὄρει, ὡς ἐξάγεται ἐκ τῆς ἐγκλείστον ἐπιστολῆς³, ἣτις ἀπηρθύνθη ἐκ Καρῶν πρὸς τὸν Ἀρχιεραρχία τῆς Ἱ. Συνόδου, εἰκάζω δ' ὅτι θὰ εἶχε περιέλθῃ ἐγκαίρως καὶ εἰς γνώσιν τῆς Υ.Ε. διὰ τοῦ ἐν Θεσσαλονίκῃ Ἐπιτρόπου⁴ τοῦ Ἁγίου Ὁρους, ὅστις εἰς συχνὴν ἐπικοινωνίαν πρὸς τοὺς ἐν Ἀθῶν εὐρισκόμενος εὐχερῶς θὰ δύναται διὰ τῶν ἐν Θεσσαλονίκῃ ἀρχῶν νὰ τηρῇ τὴν Υ.Ε. ἐνήμερον περὶ τῶν πραγμάτων τοῦ Ἁγίου Ὁρους καὶ δὴ εὐχερέστερον ἢ ὅσον οἱ ἐν Ἁγίῳ Ὄρει δύνανται νὰ τηρῶσιν ἐνήμερον τὸ Πατριαρχεῖον, ὡς ἐκ τῆς δυσχερείας τῆς συγκοινωνίας.

Ὁ κ. Μανσούρωφ ἀφίχθεις ἐνταῦθα ἐπεσκέφθη τὴν Α.Θ.Π. εἶπε δὲ πρὸς αὐτὴν ὅτι μεταβαίνει εἰς Ἅγιον Ὅρος ἔχων ἐπίσημον ἐντολὴν νὰ διακανονίσῃ τὸ ζήτημα τῆς ἐν τῇ Ρωσικῇ Μονῇ διαδοθείσης αἰρέσεως, ἣτις ἔχει διαιρέσῃ τοὺς ἐν αὐτῇ Μοναχοὺς. Εἰς τοῦτο ὁ Οἶκον. Πατριαρχεῖς παρετήρησεν ὅτι τὸ Πατριαρχεῖον ἔχει ἀρμοδιότητα ἐπὶ τοῦ ζητήματος. Ἰδιαιτέρως πρὸς γνωστὸν πατριαρχικὸν ὑπάλληλον ὁ κ. Μανσούρωφ εἶπεν ὅτι, πλὴν τῆς ἐντολῆς ταύτης ἔχει ἐπίσης ἐντολὴν ὅπως ἀσχοληθῇ μὲ τὸ ζήτημα τοῦ διακανονισμοῦ τῆς τύχης τοῦ Ἁγίου Ὁρους⁵ καὶ προσέθηκε μάλιστα ὅτι ἡ Ἑλλην. Κυβέρνησις ἀνεγνώρισε συγκυριαρχίαν τῆς Ρωσσίας ἐπὶ τοῦ Ἁγ. Ὁρους. Ὁ κ. Μανσού-

1. ΑΥΕ, 1913, Φάκ. Α/5: Προβλήματα τοῦ Ἁγίου Ὁρους, ἀριθ. 4.987, Κανελλόπουλος πρὸς Κορομηλᾶν, Κωνσταντινούπολις 13 Φεβρουαρίου 1913.

2. Βλ. Κ. Κ. Παπουλίδης, Οἱ Ρῶσοι..., σ. 100.

3. Ἡ ἀναφερομένη ἐπιστολὴ δὲν εὐρέθη εἰς τὸν φάκελον.

4. Πρόκειται περὶ ἐκπροσώπου τῆς Ἱερᾶς Κοινότητος τοῦ Ἁγίου Ὁρους εἰς τὴν Θεσσαλονίκην. Τὴν ἐποχὴν ἐκείνην Ἐπίτροπος Ἁγίου Ὁρους εἰς τὴν Θεσσαλονίκην ἦτο ὁ γνωστός συγγραφεὺς ἱεροδιάκονος Κοσμάς (Βλάχος) Ἀγιοπαυλίτης, τέως Ἰβηρίτης. Διὰ πλείονα βλ. Κ. Κ. Παπουλίδης, Οἱ Ρῶσοι..., σ. 82.

5. Εἶναι γνωστὸν ὅτι τοὺς πρώτους μῆνας τοῦ 1913 συνεζήτουντο ὑπὸ τῆς διεθνούς διπλωματίας ἡ τύχη καὶ τὸ μέλλον τοῦ Ἁγίου Ὁρους καὶ ὅτι ἡ Πρεσβευτικὴ Συνδιάσκεψις τοῦ Λονδίνου (Νοέμβριος 1913), τῇ ἀξιώσει τῆς Ρωσίας, εἶχεν ἀποφασίσαι τὴν αὐτονομίαν τοῦ Ἁγίου Ὁρους ἔναντι πάντων τῶν κρατῶν, συμπεριλαμβανομένης καὶ τῆς ἀσκούσης τότε occupatio bellica Ἑλλάδος. Διὰ πλείονα βλ. Κ. Κ. Παπουλίδης, Οἱ Ρῶσοι..., σ. 41, ἐνθα καὶ εὐρύτερα βιβλιογραφία.

ρωφ εἶπεν ὅτι θὰ ἀνεχώρει εἰς Ἀθήνας ἔνθα ἤθελεν ἔλθῃ εἰς συνεννόησιν μετὰ τῆς Υ.Ε. ὅτι ἐκεῖθεν θὰ μετέβαινεν εἰς Ἅγιον Ὅρος καὶ ὅτι θὰ ἐπέστρεφε κατόπιν ἐνταῦθα. Ἀνεχώρησε πράγματι τὴν παρελθοῦσαν Κυριακὴν κατευθυνόμενος εἰς Ἀθήνας.

Ἐν σχέσει πρὸς τὰ τοῦ Ἁγίου Ὁρους ἀνακινῶν ὅτι, καθ' ἃς ἔλαβον ἀσφαλεῖς πληροφορίες, ὁ Ρώσος ἱερομόναχος Πέτρος Βερουζέλης, προϊστάμενος τοῦ κελλίου Ἁγίου Νικολάου τοῦ θαυματουργοῦ τῆς Μονῆς τοῦ Χιλανδαρίου, ἔγραψεν ἀπὸ τῶν πρώτων ἡμερῶν τῆς καταλήψεως τοῦ Ἄθω ὑπὸ τοῦ Ἑλληνικοῦ στρατοῦ πρὸς τὴν ἐνταῦθα Ρωσικὴν Πρεσβείαν ὅτι οἱ Ἕλληνες ἐπέεζον τοὺς Ρώσσους μοναχοὺς, πολλὰ δ' ἐπίσης κατ' ἐπανάληψιν ἔγραψε κατὰ τῆς ἐν Θεσσαλονίκῃ πολιτείας τῶν ἡμετέρων.

Ἐνδιαφέρονσαι πληροφορίες περὶ τοῦ δημουργηθέντος διὰ τὸ Ἅγιον Ὅρος ζητήμα ἐκτίθενται ἐν τῇ συνοποβαλλομένῃ ἐπιστολῇ.

Εὐπειθέστατος

Ε. Κανελλόπουλος

4

Διαβιβάζεται ἐκ Θεσσαλονίκης πρὸς τοὺς ὑπουργοὺς Δικαιοσύνης καὶ Ἐξωτερικῶν ἀντίγραφον ἐπιστολῆς τοῦ Ἐπιτρόπου τοῦ Ἁγίου Ὁρους εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν, πληροφοροῦσα τὴν Ἱερὰν Κοινότητα ὅτι αἱ ρωσικαὶ ἀρχαὶ πρόκειται νὰ ἀποστείλουν εἰς τὸ Ἅγιον Ὅρος στρατιωτικὴν δύναμιν.

Dépêche télégraphique chiffrée¹
Affaires Etrangères
Athènes

Θεσσαλονίκη, 13/26 Ἀπριλίου 1913

Ὑπουργεῖον ἐπὶ τῶν Ἐξωτερικῶν
Ἐμπιστευτικὸν πρωτόκολλον
Ἀριθ. Πρωτ. 12.389
Ἐλήφθη τῇ 15-4-1913

Ὑπουργὸν Δικαιοσύνης

Ὑπουργὸν Ἐξωτερικῶν

Ταύτην τὴ στιγμὴν ἔλαβον παρὰ Ἀστυνομικῆς διευθύνσεως Ἀγ. Ὁρους κατωτέρω ἀντίγραφον ἐπιστολῆς προερχομένης προφανῶς ἐκ τοῦ ἐν Κων/πόλει Ἐπιτρόπου Ἀγ. Ὁρους².

1. ΑΥΕ, 1913, Φάκ. Β/35: Ἐκκλησιαστικά Ἅγιον Ὅρους, ἀριθ. 12.389, Τσορματζόγλου πρὸς Ὑπουργὸν Δικαιοσύνης καὶ Ὑπουργὸν Ἐξωτερικῶν, Θεσσαλονίκη 13/26 Ἀπριλίου 1913.

2. Πρόκειται περὶ τοῦ ἐκπροσώπου τῆς Ἱερᾶς Κοινότητος τοῦ Ἁγίου Ὁρους εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν. Τὸ 1913 «Ἐπίτροπος Πόλεως» ἦτο ὁ ἱερομόναχος Κυριακὸς Ξηροποταμνός (Ζαχαριάδης). Διὰ πλείονα βλ. Κ. Κ. Παπολύδη, Οἱ Ρῶσοι..., σ. 95.

α' Αριθ. 102. Κων/πολις, τῇ 1 Ἀπριλίον 1913.

Σεβαστή μοι Κοινότης. Προσανακρινῶ τῇ φιλαδέλφῳ μοι Πανοσιολογότητι ὅτι καθ' ὅς ἔχω ἐκ θετικῆς καὶ ἐπισήμον πηγῆς πληροφορίας ἡ ἐνταῦθα Ρωσικὴ Πρεσβεία σκοπεῖ νὰ ἀποστείλῃ ἴσως μετὰ τὸ Πάσχα αὐτόσε διὰ τὴν αὐτόθι παρὰ τοῖς ἀδελφοῖς Ρώσσοις κακοδοξίαν καθ' ἣ λέγουσιν ἓνα τῶν ἀνωτέρων αὐτῆς ἐνταῦθα ὑπαλλήλων¹ μετὰ στρατιωτικῆς δυνάμεως πρὸς σύλληψιν καὶ ἀπέλασιν τῶν αὐτόθι καὶ ἰδία ἐν Σκήτῃ Σεράτον² καὶ μονῇ Παντελεήμονος ταραχοποιῶν Ρώσων, ἐπειδὴ δὲ ἀπαιτεῖ αὐτὴ νὰ συνοδεύηται ὁ ἐν λόγῳ ἀποσταλησόμενος καὶ ὑπὸ Πατριαρχικῆς ἐντεῦθεν Ἐξαρχίας φρονῶ ὅτι ἡ Ἐκκλησία δέον νὰ μὴ ἀποδεχθῇ τὴν ἐν λόγῳ αἴτησιν τῆς Πρεσβείας ἀμέσως, ἀλλὰ νὰ ἀπαιτήσῃ ἵνα γένηται αὕτη πρὸς τὴν Ἱ. Κοινότητα ἱεραρχικῶς διὰ τῆς Μονῆς Βατοπεδίου εἰς ἣν ἀνήκει Σεράτον, καὶ τοῦ Παντελεήμονος, συμφώνως τῷ Γ. Κανονισμῷ τοῦ ἱεροῦ τόπου. Πρὸς τοῦτο ἐργάζομαι ὅση μοι δύναμις καὶ ὅσον μοι σθένος, δὲν γνωρίζω ὅμως ἂν θὰ εἰσακουσθῶ διότι δυστυχῶς τὸ ἔδαφος ἐκλονίσθη, λόγος δὲ φόβου καὶ δὴ λογικὸς καὶ οὐχὶ ἀβάσιμος ὑπάρχει, μήπως ἡ ἐν λόγῳ ἀποστολὴ στρατοῦ διὰ πολεμικοῦ εἰς Ἀγ. Ὅρος ἔχῃ ἀπωτέρους λόγους, ἡ δὲ κακοδοξία εἶναι ἀπλοῦν πρόσχημα, διότι ἐν τῇ πρὸς βολιδοσκοπήσιν ἐνστάσει πῶς δύναται νὰ εἰσέλθῃ ἔνοπλος στρατὸς εἰς τὰς μονὰς παρὰ τὰ καθεστῶτα καὶ θέσμιμα τοῦ ἱεροῦ τόπου, διέφνυε τοῦ ἔκρους τῶν δόδόντων αὐτῶν ὅτι ἐν Α. Ὅρει ὑπάρχουσιν ἤδη καὶ ἕτεροι στρατιῶται στρατοनिσμένοι ἐντὸς τῶν μονῶν καὶ ἐν αὐτῇ τῇ Ρωσικῇ³. Τὸ πρᾶγμα εἶναι ἀνησυχητικὸν καὶ δεῖται μελέτης. Διαβιβάσατε παρακαλῶ ἐγκαίρως τὰ ἀνωτέρω ὅπου δεῖ πρὸς γνώσιν αὐτῶν, ἵνα μὴ καταληφθῶμεν ἐξ ἀπροόπτου». Ἐν σχέσει πρὸς αὐτὴν καθ' ἑαυτὴν τὴν ἐκνομον πρόθεσιν ἡ ἀπειλὴν τῆς Ρωσικῆς Πρεσβείας περὶ ἀποστολῆς πολεμικοῦ πλοίου καὶ ἀποβιβάσεως στρατοῦ, πρὸς τὰς ὑπονοίας ἐπιτροπὸν περὶ ἀνωτέρω σκοποῦ Ρωσσίας τὰς συναδούσας πρὸς ἀρχικὰ ἡμῶν προαισθήματα νομίζω σκόπιμον ἀνακινωθῶσιν ἡμῖν ἀπὸ τοῦδε σκέψεις Β. Κυβερνήσεως καὶ ἐφοδιασθῶσιν ἐπειγόντως ἀρμόδια ἀρχαὶ διὰ καθηγορηματικῶν δηγημῶν.

Ἐντολῇ τοῦ Ὑπουργοῦ⁴

Ὁ Γ. Γραμματεὺς

Τσορμπατζόγλου

1. Τὸν Ἰούνιον τοῦ 1913 μετέβησαν εἰς Ἄγιον Ὅρος ἐκ Κωνσταντινουπόλεως ὁ τότε Γενικὸς Πρόξενος τῆς Ρωσίας ἐν Κωνσταντινουπόλει Šebunin καὶ δύο διπλωματικοὶ ὑπάλληλοι, ὁ Serafimov καὶ ὁ Šcerbin. Διὰ πλείονα βλ. Κ. Κ. Παπουλίδης, Οἱ Ρῶσοι..., σ. 38.

2. Πρόκειται περὶ τῆς βατοπεδινῆς σκήτης τοῦ Ἁγίου Ἀνδρέου, ἡ ὁποία διὰ τὸν ὄγκον τῶν κτισμάτων ἐκαλεῖτο «Σεράτ».

3. Μᾶλλον δὲν ὑπῆρχον Ρῶσοι στρατιῶται εἰς τὴν Μονὴν τοῦ Ἁγίου Παντελεήμονος τὸν Ἀπρίλιον τοῦ 1913.

4. Πρόκειται περὶ τοῦ ὑπουργοῦ Δικαιοσύνης Κ. Δ. Ρακτιβάν, ὁ ὁποῖος ἡγήτο τῆς

5

Ὁ Διοικητικὸς Ἐπίτροπος προτείνει εἰς τὸν ὑπουργὸν Δικαιοσύνης τὴν παραμονὴν τῶν ἑλληνικῶν ἐνόπλων δυνάμεων, ἐξ ἐνὸς λόγου, εἰς τὸ Ἅγιον Ὅρος καὶ τὴν ἐφαρμογὴν τῆς ἀπαγορεύσεως τοῦ στρατωνισμοῦ καθ' ὅτι, ἀποχωροῦντων τῶν ἑλληνικῶν ἐνόπλων δυνάμεων ἐκ τῆς Μονῆς τοῦ Ἀγ. Παντελεήμονος, θὰ προσέλθουν ρωσικαί.

(ἀντίγραφον)¹

Ἀρ. πρωτ. 848

Ἐν Πολυγύρῳ, τῇ 20 Ἀπριλίου 1913

Ὁ Διοικητικὸς Ἐπίτροπος

Χαλκιδικῆς

πρὸς

τὸν κ. Ὑπουργὸν τῆς Δικαιοσύνης

Ὡς ἀντιπρόσωπον τῆς Κυβερνήσεως

Κύριε Ὑπουργέ,

Πρὶν ἢ προκαλέσω τὴν διὰ τοῦ σήμερον ληφθέντος ὑπ' ἀρ. 619 ὑμετέρου ἐγγράφου ὑποδεικνυμένην ἀπόφασιν τῆς Ἱ. Κοινότητος, περὶ ἀπαγορεύσεως τοῦ στρατωνισμοῦ ἐν ταῖς Ἱεραῖς Μοναῖς καὶ τοῖς ἐξαρτήμασι τούτων, λαμβάνω τὴν τιμὴν νὰ ὑποβάλω εἰς τὴν ὑμετέραν κρίσιν τὰς ἐξῆς παρατηρήσεις, ὅσον ἀφορᾷ τὴν σκοπιμότητα καὶ τὸ ἐκτελεστὸν τῆς ὡς εἴρηται ἀποφάσεως.

Ἡ νῦν ἐν Ἀγίῳ Ὁρει ὑπάρχουσα στρατιωτικὴ δύναμις, ἐξ ἐνὸς λόγου ἐδρεύει μὲν ἐν Καρυαῖς, ἔχει ὁμως ἀποσπάσει ἱκανοὺς ἀνδρας ἐν διαφόροις μοναῖς καὶ δὴ ἐν τῇ μονῇ τοῦ Ρωσικοῦ κατ' αἴτησιν αὐτῆς ταύτης, ἐν ταῖς μοναῖς Δοχειαρίου, Βατοπεδίου, Ἰβήρων, Λαύρας κλ. ὡς καὶ ἐν τῷ ἐπινείῳ τῆς Βουλγαρικῆς μονῆς Ζωγράφου, ἥτις ὑπεχρεώθη ἄκουσα νὰ παραχωρήσῃ τὸ ἐκεῖ οἶκημα αὐτῆς πρὸς στρατωνισμὸν τῶν ἀνδρῶν. Καὶ ἔτι μὲν τῶν λοιπῶν μονῶν δύνανται ν' ἀνακληθῶσιν οἱ ἀποσπασθέντες συγκεντρούμενοι εἰς Καρυάς, ν' ἀφελῶσιν δὲ ἀνὰ εἰς στρατιώτης ἢ ὑπαξιωματικὸς ἐν ἐκάστη τῶν παρακτίων μονῶν, τὸ μὲν πρὸς ἐκτέλεσιν καθηκόντων τελωνοφύλακος τὸ δὲ πρὸς πρόληψιν ἢ ἔγκρισιν τοῦλάχιστον ἀναγγελίαν ἐπιχειρηθησομένων τυχόν ἀποβάσεων μεμονωμένων στρατιωτῶν Βουλγάρων ἢ ὑπόπτων προσώπων. Ἡ ἀνάκλησις ὁμως τῆς ἐν τῇ μονῇ τοῦ Ρωσικοῦ καὶ ἐν τῷ ἐπινείῳ τῆς Βουλγαρικῆς μονῆς ὑπαρχόντων ἀνδρῶν, δὲν φαίνεται σκόπιμος. Ἐν μὲν τῇ πρώτῃ περιπτώσει, διότι αἱ καθεστηκυῖαι τῆς Ρωσικῆς Ἀρχῆς ἀρχαί, ἀπειλούμεναι

πρώτης ἑλληνικῆς διοικήσεως τῆς Μακεδονίας μὲ ἔδραν τὴν Θεσσαλονίκην καὶ μάλιστα τὴν ἐποχὴν τῆς ἀποστολῆς τοῦ ἐγγράφου εὐρίσκετο εἰς τὰς Ἀθήνας. Περί τοῦ Κ. Δ. Ρακτιβάν βλ. Κ. Δ. Κεραμέως, Ἡ ἀπελευθέρωσις τῆς Μακεδονίας καὶ ὁ Κωνσταντῖνος Ρακτιβάν, «Ἀρμενόπουλος» 1978, τεύχ. 1, σσ. 1-2, ἐνθα καὶ εὐρύτερα βιβλιογραφία.

1. ΑΥΕ, 1913, Φάκ. Α/5: Ἐμβάσματα ἐκ Ρωσίας, ἀριθ. πρωτ. 848, Γ. Ἀγγελόπουλος (Διοικητικὸς Ἐπίτροπος Χαλκιδικῆς) πρὸς Ὑπουργὸν Δικαιοσύνης (Κ. Δ. Ρακτιβάν), Πολύγυρος 20 Ἀπριλίου 1913.

ἤδη ὑπὸ τῶν ἐν αὐτῇ κακοδόξων νὰ ἐκβληθῶσιν ἢ κακοποιηθῶσιν, θὰ παραπονεθῶσι διὰ τὴν ἀπομάκρυνσιν ἢ, ὅπερ ἐπίσης πιθανόν, θὰ ζητήσωσι τὴν διὰ τῆς ρωσικῆς δυνάμεως προστασίαν αὐτῶν. Ἐν δὲ τῇ δευτέρᾳ περιπτώσει, διότι ἢ ἐν τοῖς πέριξ τῆς βουλγαρικῆς μονῆς ὑπαρξίς ἰσχυρὰς πῶς δυνάμεως εἶναι ἀναγκαιότητι διὰ τε τὴν κατόπτευσιν τῶν κινήσεων τῶν ἐν τῇ βουλγαρικῇ μονῇ ἐστρατωνισμένων Βουλγάρων στρατιωτῶν καὶ διὰ τὴν σύλληψιν τῶν ἐξερχομένων ἐκ τοῦ περιβάλλον αὐτῆς. Ἀφ' ἐτέρου ἢ ἀποφασίς τῆς Ἱ. Κοινότητος περὶ μὴ στρατωνισμοῦ στρατιωτῶν ἐν ταῖς μοναῖς θὰ ἐκδοθῇ μὲν ἀναμφιβόλως τῇ προθύμῳ συναινέσει καὶ τῶν δέκα ἐπτὰ τοῦλάχιστον μονῶν, ἀλλὰ δὲν θέλει κατὰ πάσαν πιθανότητα ληφθῇ ὑπ' ὄψιν ἐπὶ τῆς βουλγαρικῆς μονῆς καὶ τοῦ ἐν αὐτῇ μικροῦ βουλγαρικοῦ ἀποσπάσματος. Τὸ ἀπόσπασμα τοῦτο προσκληθὲν ἐπανειλημμένως ὑπὸ τῆς Στρατιωτικῆς Ἀρχῆς ἀπὸ τῆς πρώτης αὐτοῦ ἀφίξεως, ἵνα ἀπέλθῃ τοῦ Ἀγίου Ὁρους ἐντὸς τακτικῆς προθεσμίας, παρέλκυσε καὶ παρελκύει ἔτι τὸ ζήτημα ἐπὶ τῇ ὁμοιομόρφῳ πάντοτε ἀπαντήσῃ ὅτι δὲν ἐλήφθησαν αἱ ἀναμενόμεναι παρὰ τῶν προϊσταμένων στρατιωτικῶν βουλγαρικῶν ἀρχῶν διαταγαί. Ἀλλοιῶς ὅμως ἔσται βεβαία ἡ λύσις, ἐὰν ὁ μὲν κ. Ὑπουργέ, φρονῇτε, ὅτι, ἐκδιδομένης τῆς ὡς εἴρηται ἀποφάσεως τῆς Ἱ. Κοινότητος, τὸ Βουλγαρικὸν Στρατηγεῖον θὰ διατάξῃ ἐπὶ τῇ βάσει τῶν παραστάσεων τῶν Ἑλληνικῶν Ἀρχῶν τὸ ἐπὶ κεφαλῆς τοῦ ἐν τῇ μονῇ Ζωγράφου βουλγαρικοῦ ἀποσπάσματος, ὅπως ἐξέλθῃ τοῦ Ἄθω.

Πλὴν καὶ οὕτω ὑπολείπεται κίνδυνος τῆς παραβιάσεως τῆς ἐν λόγῳ ἀποφάσεως τῆς Ἱ. Κοινότητος. Ἡ διαμάχη μεταξὺ τῶν δύο γνωστῶν ἐν τῇ μονῇ τοῦ Ρωσικοῦ καὶ τῇ σκίτῃ τοῦ Σεραγίου μερίδων εἶναι, ὡς φαίνεται, ἀρκοῦντως ὀξεῖα, ὥστε νὰ προκαλῇ ἰσχυροὺς φόβους σοβαρῶν ταραχῶν παρὰ τοῖς ἰθύνουσιν τὰ τῆς μονῆς καὶ τῆς σκίτης. Ἐὰν ἄρα αἱ πληροφορίαι, ἃς ὁ ἐν Κωνσταντινουπόλει ἀντιπρόσωπος τῆς Ἱ. Κοινότητος παρέχει πρὸς ταύτην, περὶ ἐπικειμένης ἀποστολῆς Ρώσων στρατιωτῶν εἰς τὴν ρωσικὴν μονήν, ἔχονται —καίπερ παρὰ πᾶσαν δόξαν— ἀκριβεῖας, ἢ δ' Ἑλληνικὴ Κυβέρνησις δὲν δυνήθῃ ν' ἀρνηθῇ τὴν ἄδειαν τῆς ἀποφάσεως, θὰ παραβιασθῇ ἀναγκαιῶς ἢ ἀπαγόρευσις τοῦ στρατωνισμοῦ καὶ θὰ δημιουργηθῇ ἴσως οὕτω κακὸν προηγούμενον παραβιάσεως κατηγορηματικῶν καὶ προσφάτων ἀποφάσεων τῆς Ἱ. Κοινότητος.

Ἐπὶ πᾶσι τούτοις, φρονῶ, ὅτι ἐὰν ληφθῶσιν ὑπὸ τῆς στρατιωτικῆς Ἀρχῆς πάντα τὰ κατ'ἀλλήλα μέτρα πρὸς ἐνδελεχῇ ἐπιτήρησιν τῶν ἀκτῶν καὶ τοῦ λαμποῦ τῆς Χερσονησίδος τοῦ Ἀγίου Ὁρους, τὸ ἐν τῇ μονῇ τοῦ Ζωγράφου βουλγαρικὸν ἀπόσπασμα, ἐὰν ἐπιθυμῇ νὰ μένῃ πολιορκούμενον ἐντὸς τῆς μονῆς, τὴν μὲν μονὴν θὰ ἐπιβαρύνῃ διὰ προσθέτων δαπανῶν, εἰς δὲ τὰς ἑλληνικὰς Ἀρχὰς οὐδεμίαν δύναται, φρονῶ, νὰ παράσχη ἀφορμὴν ἀνησυχίας.

Εὐπειθέστατος
Ὁ Διοικητικὸς Ἐπίτροπος Χαλκιδικῆς
(Υπ.). Θ. Γ. Ἀγγελόπουλος

6

Ὁ ἐν Κωνσταντινουπόλει Ἑλλήν πρέσβυς πληροφορεῖ τοὺς ὑπουργοὺς Ἐξωτερικῶν καὶ Δικαιοσύνης ὅτι ὑπάλληλος τῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει Ρωσικῆς Πρεσβείας ἀπελυσεν εἰς πατριαρχικὸν ὑπάλληλον περὶ τῆς ἐπικειμένης ἀφίξεως ἐν Ἀγίῳ Ὁρει Ρώσου κληρικοῦ καὶ ρωσικοῦ πολεμικοῦ πλοίου.

Ἐν Κωνσταντινουπόλει, τῇ 1ῃ Μαΐου 1913¹

Ἀριθ. 473

Πρὸς τὴν Α. Ἐξοχότητα τὸν
Κύριον Λάμπρον Κορομηλᾶν

Ὑπουργεῖον ἐπὶ τῶν Ἐξωτερικῶν

Ἀριθ. Πρωτ. 14252

Ὑπουργὸν τῶν Ἐξωτερικῶν τῆς Ἑλλάδος

Ἐλήφθη τῇ 6-5-1913

Κύριε Ὑπουργέ,

Ἀποκρινόμενος εἰς τὸ ὑπ' ἀριθ. 12.389 ἔγγραφον τῆς Ὑ. Ε. περὶ ἐπικειμένης ἀποστολῆς ἀνωτέρου ὑπαλλήλου τῆς ἐνταῦθα Ρωσικῆς Πρεσβείας μετὰ στρατιωτικῆς δυνάμεως εἰς Ἅγιον Ὅρος πρὸς ἐπαναφορὰν τῆς τάξεως ἐν τῇ Ρωσικῇ μονῇ καὶ ταῖς ὑπὲρ Ρώσων μοναχῶν οἰκουμέναις σκήτῃς, ἔχω τὴν τιμὴν νὰ ἀνακωινώσω ὅτι τὰς περὶ τούτου πληροφορίας ὁ ἐνταῦθα Ἐπίτροπος τοῦ Ἀγίου Ὁρους¹ ἠρύσθη παρὰ τοῦ πατριαρχικοῦ ὑπαλλήλου τοῦ διατελοῦντος εἰς συνάφειαν πρὸς τὴν Ρωσικὴν Πρεσβείαν.

Ὡς ἐτηλεγράφησα τῇ Ὑ. Ε. τῇ 1 Ἀπριλίου καὶ ἔγραψα τῇ 3 Ἀπριλίου διὰ τοῦ ὑπ' ἀριθ. 411 ἔγγράφου μου ὁ κ. Μανσούρωφ εἶχε προτείνει τὴν ὑπὸ τοῦ Πατριαρχείου ἀποστολὴν εἰς Ἅγιον Ὅρος ρωσσομαθοῦς Ἐξάρχου πρὸς ἐξακρίβωσιν τῶν κατὰ τὴν ἐν τῇ ἐκεῖ ρωσικῇ μονῇ αἰρεσιν, ἐπιβαίνοντος ρωσσικοῦ πολεμικοῦ, ἐξεφράζοντο δ' ὑπόνοιαι περὶ μελετωμένης ἀποβάσεως ρωσσικῶν ἀγνημάτων².

Τοιαύτας προθέσεις ἐξεδήλωσεν ὁ ἐπὶ τῶν ἐκκλησιαστικῶν ὑπάλληλος τῆς Ρωσικῆς Πρεσβείας κ. Σεραφεῖμωφ εἰπὼν πρὸς τὸν πατριαρχικὸν ὑπάλληλον ὀλίγας ἡμέρας πρὸ τοῦ Πάσχα, ὅτι οἱ Ρῶσοι καλόγηροι δὲν θὰ τολμή-

1. ΑΥΕ, 1913, Φάκ. Β/35: Ἐκκλησιαστικά Ἀγίου Ὁρους, ἀριθ. 14.252, Κανελλόπουλος πρὸς Κορομηλᾶν, Κωνσταντινούπολις 1 Μαΐου 1913.

2. Πρόκειται, ὡς ἀνεφέρομεν, περὶ τοῦ ἐκπροσώπου τῆς Ἱερᾶς Κοινότητος τοῦ Ἀγίου Ὁρους εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν.

3. Πραγματικῶς τὸν Ἰούνιον τοῦ 1913 ἀφίχθη τὸ ρωσικὸν πολεμικὸν Doneč καὶ τὸν Ἰούλιον τοῦ αὐτοῦ ἔτους συνελήφθησαν 833 Ρῶσοι μοναχοί, οἱ ὅποιοι, διὰ τῶν πλοίων Doneč καὶ Herson, μετεφέρθησαν εἰς τὴν Ὀδησσόν. Διὰ πλείονα βλ. Κ. Κ. Παπουλίδη, Οἱ Ρῶσοι..., σσ. 38 καὶ 42.

σωσι νὰ προσενεχθῶσι πρὸς αὐτὸν ὡς εἶχον προσενεχθῇ πρὸς τὸν ἐν Θεσσαλονίκη Προξενον τῆς Ρωσσίας, διότι τοῦ πλοίου οὐ θὰ ἐπιβῇ ἵνα μεταβῇ εἰς Ἅγιον Ὅρος θὰ ἐπιβαίνει ἐπίσης ἄγλημα πεζοναυτῶν, ὅπερ θὰ ἡδύνατο νὰ αποβιβάσῃ ἵνα συλλάβῃ τοὺς ἀπειθεῖς καλογήρους καὶ μεταφέρῃ αὐτοὺς εἰς Σιβηρίαν.

Πρὸ ἡμερῶν λόγον πάλιν γενομένου περὶ τοῦ ζητήματος ὁ κ. Σεραφεῖμωφ εἶπε πρὸς τὸν πατριαρχικὸν ὑπάλληλον ὅτι δύναιται νὰ παραλάβῃ τὸν πατριαρχικὸν Ἐξάρχον ἐπὶ τοῦ πλοίου, οὐ θὰ ἐπιβαίνει καὶ Ρῶσσοι ἀρχιμανδρίτης ἀπεσταλμένος ὑπὸ τῆς Ι. Συνόδου τῆς Ρωσσίας, εἰς παρατήρησιν δὲ τοῦ πατριαρχικοῦ ὑπάλληλου ὅτι τοῦτο δὲν θὰ ἐγκριθῇ ἴσως ἐκκλησιαστικῶς, ἀπῆντησεν ὅτι δὲν ἐπιμένει διότι οὐδὲν ἐπαυμεῖ νὰ γείνῃ ἄνευ τῆς ἐγκρίσεως τῆς Μ. Ἐκκλησίας καὶ ὅτι δύναιται ὁ πατριαρχικὸς Ἐξάρχος νὰ μεταβῇ μετὰ τοῦ Ρώσσου ἀρχιμανδρίτου διὰ τοῦ ἀτμοπλοίου τῆς γραμμῆς, αὐτοὺς δὲ χωριστὰ διὰ πολεμικοῦ. Προσέθηκεν ὁ κ. Σεραφεῖμωφ ὅτι ἡ ἀποστολὴ τοῦ πολεμικοῦ θὰ γείνῃ προειδοποιουμένης τῆς Ἑλλην. Κυβερνήσεως.

Ἐν σχέσει πρὸς τὴν ἀποστολὴν πατριαρχικοῦ ἐξάρχου ἀνακοινῶ ὅτι τὸ Οἶκον. Πατριαρχεῖον εἶχε δώσει ἐντολὴν εἰς τὸν Μητροπολίτην Κασανδρείας νὰ μεταβῇ, πρὸ τῆς ἐλεύσεώς του ἐνταῦθα ὡς συνοδικοῦ, εἰς Ἅγιον Ὅρος¹ πρὸς ἐξέτασιν τῶν κατὰ τὴν αἵρεσιν, ἀλλ' ὁ Μητροπολίτης Κασανδρείας, μὴ λαβὼν ἐγκαίρως γνῶσιν τῆς ἐντολῆς, ἦλθεν ἐνταῦθα χωρὶς νὰ μεταβῇ εἰς Ἅγιον Ὅρος. Ἡδὴ κρατεῖ ἐν τῷ Πατριαρχείῳ ἡ γνώμη νὰ μὴ ἀποσταλῇ Ἐξάρχος ἵνα οὕτω παρακαμφθῶσιν αἱ ἀνωτέρω ρωσικαὶ ἀξιιώσεις.

Εὐπειθέστατος
Ε. Κανελλόπουλος

7

Τὸ ἐν Μόσχᾳ Προξενεῖον τῆς Ἑλλάδος πληροφορεῖ τὸν ὑπουργὸν Ἐξωτερικῶν περὶ τῆς εὐνοϊκῆς θέσεως τῆς ρωσικῆς κοινωνίας ὡς πρὸς τοὺς Ὀνοματολάτρας Ρώσους μοναχοὺς τοῦ Ἁγίου Ὁρους, καθὼς καὶ περὶ τῶν δηλώσεων τοῦ ἐπισκεφθέντος τὴν Ἑλλάδα Ρώσου διπλωματικοῦ ὑπάλληλου Mantzouroff.

Consulat
Royal de Grèce
À Moscou²

1. Πραγματικῶς τὸ Οἶκουμενικὸν Πατριαρχεῖον ἐπεθύμει τὴν μετάβασιν ὡς πατριαρχικοῦ ἐξάρχου εἰς τὸ Ἅγιον Ὅρος τοῦ ρωσομαθοῦς μητροπολίτου Κασανδρείας Εἰρηναίου, ἀλλὰ ὁ Ἐλευθέριος Βενιζέλος ἐπεθύμει τὴν μετάβασιν τοῦ μητροπολίτου Κιτίου Μελετίου (Μεταξάκης). Διὰ πλείονα βλ. Κ. Κ. Παπουλίδης, Οἱ Ρῶσοι..., σσ. 61-62.

2. ΑΥΕ, 1913, Φάκ. Β/35: Ἐκκλησιαστικὰ Ἀγία Ὁρος, ἀριθ. 16.172, Προξενεῖον τῆς Ἑλλάδος ἐν Μόσχᾳ πρὸς τὸ Ὑπουργεῖον Ἐξωτερικῶν, Μόσχα 13 Μαΐου 1913.

Ἐν Ὑπουργεῖον ἐπὶ τῶν Ἐξωτερικῶν
 Τῇ 13ῃ Μαΐου 1913
 Ἐμπιστευτικὸν πρωτόκολλον
 Ἀριθ. Πρωτ. 16172
 Ἐλήφθη τῇ 24-5-1913

Πρὸς τὸ Σεβαστὸν ἐπὶ τῶν Ἐξωτερικῶν
 Βασιλικὸν Ὑπουργεῖον

Ἐν σχέσει πρὸς τὸ ζήτημα τοῦ Ἁγίου Ὁρους καὶ τῆς μελλούσης αὐτοῦ τύχης πολὺς καὶ αὖθις ἐνταῦθα γίνεται λόγος ἐν τῷ τύπῳ, ἐν συνδυασμῷ ἰδίᾳ πρὸς τὴν ἀναφανείσαν αὐτόθι νέαν αἵρεσιν. Τῆς αἰρέσεως ταύτης πολλοὶ καὶ ἰσχυροὶ ὁπαδοὶ εὐρίσκονται καὶ ἐνταῦθα καὶ δὴ παρὰ ταῖς ἀνωτέρας σφαῖραις, ἔνθα ἀπὸ ἀρκετοῦ αἱ μυστικιστικαὶ καὶ θρησκοληπτικαὶ τάσεις ὁλονὲν ἐντείνονται. Τούτου ἕνεκα πολλὰ καταβάλλονται προσπάθειαι, ὅπως μὴ κατακριθῇ ἡ αἵρεσις αὕτη, οὐδὲ κἂν χαρακτηρισθῇ ὡς αἵρεσις, ἀλλὰ ἀπλῶς ὡς «δογματικὴ γνώμη», ἣν ἕκαστος εἶνε ἐλεύθερος νὰ δοξάζῃ ἢ οὐ· ἀπερικαλύπτως δὲ δηλοῦται ὅτι ὁ χαρακτηρισμὸς τῆς διδασκαλίας ταύτης ὡς αἰρέσεως συμφέρει μόνον τοῖς Ἑλλήσιν, οἵτινες προσπαθοῦν νὰ ἐξογκώνωσι τὸ πρᾶγμα ἵνα ἐπωφεληθῶσιν αὐτοῦ, κακίζεται δὲ εἰς ἄκρον ἡ διαγωγή τοῦ Αὐτοκρατορικοῦ Πρεσβευτοῦ κ. Γίρς¹, ὅστις διὰ τῆς ἀτέγκτου αὐτοῦ καὶ αὐστηρᾶς στάσεως κατὰ τῶν «αἱρετικῶν» ὑποβοηθεῖ τὰ ἑλληνικὰ σχέδια καὶ ὑποσκάπτει ἐκ θεμελίων τὴν ρωσικὴν ἐπιρροὴν ἐπὶ τοῦ Ἁγίου Ὁρους. Ὑποδεικνύεται δὲ ὡς ἀπαραιτήτους ἀνάγκη ἡ λήψις τῶν καταλλήλων μέτρων, ὅπως ἡ ἐπὶ τοῦ Οἴκ. Πατριάρχου ἐξενεχθισομένη ἀπόφασις ἐπὶ τοῦ ζητήματος τούτου ἦ σύμφωνος πρὸς τὰς ρωσσικὰς βλέψεις καὶ συμφέροντα («Νέος Χρόνος» τῆς 11 Ἀπριλίου, «Ρωσσικὸς Λόγος» τῆς 25 Ἀπριλίου, «Νέος Χρόνος» τῆς 10ης Μαΐου).

Ἐν δὲ τῷ «Νέῳ Χρόνῳ» τῆς 12ης τρέχοντος ἐδημοσιεύθη συνομιλία μετὰ τοῦ κ. Π. Β. Μανσούρωφ ἐπὶ τοῦ ζητήματος τοῦ Ἁγίου Ὁρους, τὴν ὁποίαν ὡς ἐκ τῆς σπουδαιότητος τοῦ περιεχομένου θεωρῶ καθήκον μου νὰ ὑποβάλω εὐσεβᾶστως ἐν αὐτῇ μεταφράσει ἐχούσῃ ὡς ἑξῆς:

«Ἡ Ρωσσικὴ πολιτικὴ ἐν Ἀθωνί»
 (Συνομιλία μετὰ τοῦ Π. Β. Μανσούρωφ)

Τὸ διεγερθὲν ὑπὸ τῶν βαλκανικῶν γεγονότων ζήτημα περὶ τοῦ ὑπὸ τὴν διοίκησιν τίνος θὰ διατελῇ ὁ Ἅθως, προέτρεψε τὸ ἡμέτερον ἐπὶ τῶν Ἐξωτερικῶν Ὑπουργεῖον ν' ἀποστείλῃ τῇ γνώσει τῆς Ἀγ. Συνόδου, τὸν Π. Β. Μανσούρωφ αὐτόθι, διατελέσαντα ἐπὶ δεκαπενταετίαν περίπου πρῶτον γραμματεὰ τῆς ἐν Κ/λει Πρεσβείας. Ἦδη ὁ Π. Β. Μανσούρωφ ὑπέβαλε τῷ ὑπουργῷ τῶν Ἐξωτερικῶν Σ. Α. Σαζόνωφ ἑκτενῇ ἔκθεσιν περὶ τῶν ἀποτελεσμάτων τῆς

1. Πρόκειται περὶ τοῦ Μ. Ν. Giers, πρέσβεως τῆς Ρωσίας εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν μέχρι τῆς 1ης Νοεμβρίου 1914.

ἀποστολῆς. Ὁ κ. Μανσούρωφ λέγει: “Μὲ ἀπέστειλαν εἰς τὸν Ἄθωνα, κυρίως, ὅπως διευκρινίσω τὸ ζήτημα περὶ τῆς περαιτέρω αὐτοῦ τύχης. Ἐντούτοις κατὰ τὸν χρόνον τῆς ἀποστολῆς μου ἤρχισεν ἡ θρησκευτικὴ κίνησις μεταξὺ τῶν Ρώσων μοναζῶν, ἣν καὶ κατέστη δυνατόν λεπτομερῶς νὰ γνωρίσω. Μέχρι τοῦδε, ὡς γνωρίζετε, ὁ Ἄθως ὑπετάσσεται τῷ Οἰκουμενικῷ Πατριάρχῃ. Μετὰ τὴν κατάληψιν αὐτοῦ ὑπὸ τῶν ἐλλ. στρατευμάτων προϋπετίθετο ἡ ἔνωσις τοῦ Ἄθωνος μετὰ τῆς Ἑλλάδος. Ἡ ἡμετέρα Κυβέρνησις δὲν συνεφώνησε περὶ τούτου καὶ ἐξεπόνησεν ἴδιον σχέδιον. Κατὰ τὸ σχέδιον τοῦτο ὁ Ἄθως δέον νὰ οὐδετεροποιηθῇ, ἀλλὰ συγχρόνως καὶ νὰ διατελῇ ὑπὸ τὴν προστασίαν τῶν ἐξ ὀρθοδόξων κρατῶν: Ρωσσίας, Ἑλλάδος, Ρωμανίας, Βουλγαρίας, Σερβίας καὶ Μαυροβουνίου. Ἡ Ἑλλὰς ἐν τούτοις ἀπέφυγε νὰ ἐκφράσῃ τὴν συναίνεσίν της εἰς τὴν πραγματοποιήσιν τοῦ σχεδίου τούτου. Εἰς τοῦτο δὲ οὐχὶ μικρὸν ρόλον ἔπαιξαν τὰ ἑλληνικὰ μοναστήρια, τὰ ὅποια προφανῶς φοβούμενα ὑπερβολικὴν ἐπιρροὴν τῆς Ρωσσίας ἐπὶ τοῦ Ἄθωνος, ἐξέφρασαν διαμαρτυρίαν κατὰ τοῦ ἡμετέρου σχεδίου. Ἡ ρωσικὴ Κυβέρνησις εἰσῆλθεν τότε εἰς διαπραγματεύσεις ἀμέσους μετ’ αὐτοῦ τοῦ Βενιζέλου, εὐρισκομένου τότε ἐν τῇ Συνδιασκέψει τοῦ Λονδίνου. Ὁ τελευταῖος οὗτος ἐξέφρασε τὴν προσωπικὴν αὐτοῦ συμφωνίαν πρὸς τὰ σχέδια τῆς Ρωσσίας. Μετὰ τὴν ἐπιστροφὴν του δὲ εἰς Ἀθήνας ἐπεκύρωσε τὴν συναίνεσίν του ἐξ ὀνόματος ὅλης τῆς ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως. Διερχόμενος διὰ Κων/λεως ἐπεσκέφθη τὸν Πατριάρχην Γερμανόν. Ὁ Πατριάρχης Κ/λεως ἐκ τῶν προτέρων συμφωνῶν πρὸς πᾶν ὅ,τι θ’ ἀποφασίσωσιν αἱ μεγάλαι Δυνάμεις περὶ τοῦ Ἄθωνος, ἀνησύχει μόνον περὶ τοῦ ζητήματος κατὰ πόσον θὰ περιφρουρηθῶσι τὰ δικαιώματα τοῦ Πατριαρχείου κατὰ τὴν ἐφαρμογὴν τοῦ προτιθεμένου σχεδίου. Τὸ τελευταῖον τοῦτο περιστατικὸν εἶναι λίαν ἀσπιδαῖον, διότι ἡ Ἑλλὰς, μὴ συμφωνοῦσα πρὸς τὰ ρωσικὰ σχέδια, ἐστηρίζετο εἰς τὸ ὅτι δῆθεν δὲν συμφωνεῖ πρὸς αὐτὸ καὶ ὁ Πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως. Ἐν Ἀθήναις εἶχον σύσκεψιν μετὰ τοῦ Βενιζέλου... Δὲν θὰ εἰσέλθω εἰς ἐκτίμησιν τῆς θρησκευτικῆς ἐν Ἀθῶ κινήσεως. Ἡ Σύνοδος Κωνσταντινουπόλεως κατέκρινεν ἤδη τὴν διδασκαλίαν τούτων. Κατ’ αὐτὰς θὰ ἀκολουθήσῃ ἡ κατάκρισις τῆς ἡμετέρας Ἀγ. Συνόδου¹, ἀποστελλομένου πρὸς νουθεσίαν τῶν Ρώσων ἀγιορειτῶν τοῦ Ἀρχιεπισκόπου Νίκωνος,

1. Σημαντικὴ τοποθέτησις, ἀλλὰ καὶ ἀποκάλυψις τοῦ Ρώσου διπλωματικοῦ ὑπαλλήλου, ὃ ὅποια ἐπιβεβαίωσι τὰ ὅσα ἐγράψαμεν περὶ τῆς κατακριτέας πολιτικῆς τῆς Ρωσικῆς Ἐκκλησίας ἐν σχέσει πρὸς τοὺς Ὀνοματολάτρας. Ὁ Μανσούρωφ ἐγνώριζεν ἐκ τῶν προτέρων ὅτι ἡ Ρωσικὴ Ἐκκλησία θὰ κατεδίκαζε τὰς δοξασίας τῶν Ὀνοματολατρῶν. Διὰ τὸν ὅλον εἶχον προετοιμασθῇ διὰ τὴν καταδίκην. Πραγματικῶς τὸ σχετικὸν κείμενον τοῦ Μανσούρωφ ἐδημοσιεύθη τὴν 12ην Μαΐου 1913 καὶ ἡ Ρωσικὴ Ἐκκλησία κατεδίκασε τοὺς Ὀνοματολάτρας τὴν 18ην Μαΐου 1913· βλ. Κ. Κ. Παπουλίδης, Οἱ Ρῶσοι..., σσ. 34 κ.ε.

ἐὰν εἰς τοῦτο θὰ συναινέσῃ ὁ Οἶκ. Πατριάρχης. Ἡ λήψις καταθλιπτικῶν οἰ-
ωνδήποτε μέτρων κατὰ τῶν Ρώσων μοναχῶν τοῦ Ἁθῶ θὰ ἦτο ἥμισυ ἀκίν-
δυνος. Δὲν πρέπει νὰ λησμονῶμεν ὅτι ἡ θρησκευτικὴ κίνησις ἐπὶ τοῦ ζητήμα-
τος περὶ τοῦ θείου ὀνόματος συνδέεται πρὸς τὰς δοξασίας τοῦ Ἰωάννου τῆς
Κροναστάνδης¹. Τοιαύτη κίνησις θὰ ἠδύνατο νὰ διεγερθῇ καὶ ἐνταῦθα. Δέον νὰ
παρατηρήσω ὅτι αἱ ἡμέτεραι ἀνώτεραι σφαῖραι μετὰ τοῦ Αὐτοκρ. Ἐπιτρόπου
Β. Κ. Σάμπλερ διάκεινται πρὸς τὸ ὅλον περὶ Ἁθῶνος ζήτημα λίαν ἐπιφυλα-
κτικῶς καὶ διαφωνοῦσιν πὺς πρὸς τινὰ ῥεύματα τῶν κυβερνητικῶν κύκλων, οἵ-
τινες ὑποθέτουσιν ὅτι τὴν ρωσικὴν ἐπιτροπὴν ἐπὶ τοῦ Ἁθῶνος εἶναι δυνατὸν
νὰ διατηρήσῃ τις οὐχὶ μόνον διὰ μέτρον ἐκκλησιαστικοῦ χαρακτῆρος».

Ἐδπειθέστατος

ὁ Πρόξενος κ.α.α.

(ὕπογραφή δυσανάγνωστος)

8

Ὁ ἐν Θεσσαλονίκῃ ὑπουργὸς Δικαιοσύνης Κ. Ρακτιβάν πληροφορεῖ τὸ Ὑπουργεῖον
Ἐξωτερικῶν περὶ τῆς συλλήψεως τοῦ ἱερομονάχου Ἀντωνίου (Μπουλατόβιτς) ἐντὸς τοῦ
Προξενείου τῆς Ρωσίας ἐν Θεσσαλονίκῃ.

Dépêche télégraphique chiffrée

Affaires Etrangères

Athènes

Θεσσαλονίκη, 21/4 Μαΐου 1913

Ὑπουργεῖον ἐπὶ τῶν Ἐξωτερικῶν

Ἐμπιστευτικὸν πρωτόκολλον

Ἀριθ. Πρωτ. 13055

Ἐλήφθη τῇ 24-4-1913

Ἀνακοινοῦται ἡμῖν ὅτι ἀρχηγὸς αἰρετικῆς Ρωσικῆς Μονῆς Ἀγίου Ὁ-
ρους μοναχὸς Ἀντώνιος², πρῶην ἀξιωματικὸς ἀνακτορικῆς φρουρᾶς Τσάρου
καὶ συγγραφεὺς³ ἐκδοθέντος ἀλλὰ κατασχεθέντος ὑπὸ ἐνταῦθα Γεν. Προξένου
Ρωσίας βιβλίον⁴ τῶν δοξασιῶν τῆς αἰρέσεως ταύτης, μεταβάς πρὸ ὀλίγων ἡ-

1. Βλ. Κ. Κ. Παπουλίδης, Οἱ Ρῶσοι..., σσ. 52-53.

2. ΑΥΕ, 1913, Φάκ. Β/35: Ἐκκλησιαστικά Ἀγίου Ὁρους, ἀριθ. 13.055, Ρακτιβάν πρὸς
Ὑπουργεῖον Ἐξωτερικῶν, Θεσσαλονίκη 21/4 Μαΐου 1913.

3. Πρόκειται περὶ τοῦ ἱερομονάχου Ἀντωνίου (κατὰ κόσμον Ἀλεξάνδρου) Bula-
toniĭ.

4. Περὶ τοῦ συγγραφικοῦ ἔργου τοῦ Α. Bulatoniĭ βλ. Κ. Κ. Παπουλίδης, Οἱ
Ρῶσοι..., σσ. 198, 201-202.

5. Αὐτόθι, σ. 99.

μερῶν εἰς τὸ ἐνταῦθα Ρωσικὸν Προξενεῖον, συνελήφθη καὶ ἀπεστάλη διὰ τοῦ ἀτμοπλοίου τῆς Ρωσσικῆς ἐταιρείας εἰς Ρωσσίαν¹.

Ρακτιβάν

9

Ἡ Ἱερὰ Σύνοδος τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου πληροφορεῖ τὴν Ἱερὰν Κοινότητα περὶ τῆς ἀργίας τοῦ ἱερομονάχου Ἀρσενίου καὶ περὶ τῆς ἀπαγορεύσεως ἐπιστροφῆς εἰς τὸ Ἅγιον Ὅρος τοῦ ἱερομονάχου Ἀντωνίου (Μπουλατόβιτς).

Γερμανὸς ἐλέγθῃ Θεοῦ Ἀρχιεπίσκοπος Κωνσταντινουπόλεως Νέας Ρώμης καὶ Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης²

Ἀριθ. Πρωτ. 3676

Ὅσιώτατοι ἐπιστάται καὶ ἀντιπρόσωποι τῆς Κοινότητος τοῦ Ἁγίου Ὁρους, τέκνα ἐν Κυρίῳ ἀγαπητὰ τῆς ἡμῶν Μετριότητος, χάρις εἴη τῇ Ὑμῶν ὁσιότητι καὶ εἰρήρῃ παρὰ Θεοῦ. Γνωσθέντος ἡμῖν ὅτι ὁ ἄλλοτε ἐν Ρωσσίᾳ ἡγούμενος Ἀρσένιος³, ὃς ἐσχάτως διελθὼν διὰ Κωνσταντινουπόλεως παρέστη ἡμῖν καὶ ἐδήλωσεν ὅτι μεταβαίνει εἰς τὸν ἀγιώνυμον ὕμῶν Τόπον, ἵνα ἐγκατασταθῇ καὶ διέλθῃ τὸ ὑπόλοιπον τοῦ βίου αὐτοῦ ἐν τῇ ἱερᾷ Μονῇ τοῦ Ἁγίου Παντελεήμονος, ἧς ποτε διετέλεσεν ἀδελφός, ἀντὶ τοῦ οὕτω πράξει μετέβη καὶ ἐγκαθιδρόθῃ παρανόμως ἐν τῇ ἱερᾷ Βατοπαϊδινῇ Σκήτῃ τοῦ Ἁγίου Ἀνδρέου καὶ ἐγένετο ἡγέτης τῶν ὁπαδῶν τῆς πρὸ τινος ἀναφανείσης καὶ συνταραπτούσης τὸν τόπον ὕμῶν ἀσυστάτου καὶ αἰρετικῆς διδασκαλίας περὶ τοῦ ὀνόματος («Ι-ησοῦς»), πολλὰ καὶ ἐκτὸς τῆς Σκήτης ἐνεργῶν καὶ ἀνευλαβῶς ἀπανθαδιαζόμενος κατὰ τῆς Ἐκκλησίας, προαγόμεθα διὰ τῆς παρούσης Πατριαρχικῆς ἡμῶν ἐπιστολῆς, ἐξ ἀποφάσεως συνοδικῆς, πρῶτον μὲν ἀνακοινώσασθαι ὑμῖν καὶ δι' ὕμῶν καὶ τῷ εἰρημένῳ ἡγουμένῳ Ἀρσενίῳ ὅτι καθιστῶμεν αὐτὴν ἀργὸν πάσης ἱεροπραξίας καὶ ἀπαγορεύομεν αὐτῷ τὸ ἱερουργεῖν, καθὼς καὶ τὸ ἀναμυγνέσθαι εἰς τὰ τῆς διοικήσεως οἰουδήποτε αὐτοῦ Σκηνομάτος, ἐν ᾧ οὐδεμίαν οὕτως δύναται ἔχειν νόμιμον θέσιν, δεύτερον δὲ ἐντελλόμεθα ἵνα ἀμέσως ἔλθῃ καὶ ἐμφανισθῇ ἐνώπιον τῆς περὶ ἡμᾶς ἀγίας καὶ Ἱερᾶς Συνόδου πρὸς ἀπολογίαν διὰ τε τὴν παράνομον αὐτοῦ ἐγκαθίδρυσιν ἐν τῇ Σκήτῃ τοῦ Ἁγίου

1. Τοῦτο ἀποτελεῖ νέον στοιχεῖον εἰς τὴν βιογραφίαν τοῦ Ἀ. Bulatovič. Ἐγνωρίζομεν μέχρι τοῦδε ὅτι: ἀνεχώρησεν ἐκ τοῦ Ἀθῶ καὶ μετέβη εἰς τὴν Ρωσίαν (εἰς τὰς 13 Φεβρουαρίου 1913)...» (Κ. Κ. Παπουλίδης, Οἱ Ρῶσοι..., σ. 22).

2. Ἀρχεῖον Ἱερᾶς Κοινότητος τοῦ Ἁγίου Ὁρους, Φάκελος τοῦ ἔτους 1913, Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης Γερμανὸς πρὸς τὴν Ἱερὰν Κοινότητα τοῦ Ἁγίου Ὁρους, Κωνσταντινούπολις 1 Ἰουνίου 1913.

3. Τὴν συνέχειαν περὶ τῆς πολιτείας τοῦ Ἀρσενίου ἐν Ἀγίῳ Ὁρεῖ βλ. Κ. Κ. Παπουλίδης, Οἱ Ρῶσοι..., σσ. 109-111: Συνεδρία ΜΓ' /5-6-1913, Συνεδρία ΜΔ' /7-6-1913 καὶ Συνεδρία ΜΕ' /10-6-1913 τῆς Ἱερᾶς Κοινότητος τοῦ Ἁγίου Ὁρους.

Ἀνδρέον καὶ διὰ τὴν ἀσεβῆ αὐτοῦ ἐνέργειαν κατὰ τῆς διδασκαλίας τῆς Ἐκκλησίας καὶ τοῦ κύρους τῶς ἐκκλησιαστικῶν ἀρχῶν. Πρὸς τοῦτοις ἐντελλόμεθα ὅπως, τῇ ἐγκαίρῳ φροντίδι τῆς ὁσιότητος ὑμῶν, ἀπαγορευθῇ καὶ προληφθῇ ἡ ἐπάνοδος αὐτοῦ τοῦ ἐν Ρωσσίᾳ νῦν ἀποδημοῦντος ἱερομονάχου Ἀντωνίου Βουλατόβιτς, πρὶν ἢ, συνωδᾷ τῇ περὶ αὐτοῦ συνοδικῇ ἀποφάσει, ἐμφανισθῇ οὗτος καὶ ἀπολογηθῇ ἐνώπιον τῆς Ἱερᾶς Συνόδου καὶ τύχῃ τῆς συγνώμης καὶ ἀφέσεως αὐτῆς. Ἡ δὲ τοῦ Θεοῦ χάρις καὶ τὸ ἄπειρον ἔλεος εἴη μεθ' ὑμῶν.

1914 Ἰουνίου α'.

† Ὁ Κωνσταντινουπόλεως διάπυρος πρὸς Θεὸν ὑμῶν εὐχέτης

10

Ὁ Ἕλλην ὑπουργὸς τῶν Ἐξωτερικῶν πληροφορεῖ τὸν ἐν Κωνσταντινουπόλει Ἑλληνα πρέσβυν περὶ προτάσεων αὐτοῦ πρὸς τὸν ἐν Ἀθήναις Ρῶσον πρέσβυν σχετικῶς μετὰ τοὺς Ρώσους Ὀνοματολάτρας μοναχοὺς τοῦ Ἀθω (βλ. εἰκ. 1).

Ἐν ὑπουργεῖον ἐπὶ τῶν Ἐξωτερικῶν¹

Γενικὴ Διεύθυνσις Πολιτικῶν Ὑποθέσεων

Β' Πολιτικὸν Τμήμα

Ἀριθ. Πρωτ. 17.639

Ἐν Ἀθήναις τῇ 12.VI. 1913

Κον Κανελλόπουλον

Κων/πολιν

Κρυπτογράφημα

Παρακάλεσα ἐνταῦθα Πρεσβευτὴν Ρωσσίας μεσολαβῆσαι παρὰ Κυβερνήσει τοῦ ὅπως μὴ ἀποσταλῶσιν οἱ 600 Ρῶσσοι στρατιῶται οἵτινες ἐπρόκειτο ἀποβιβασθῶσιν ἅγιον Ὅρος ἵνα συλλάβωσιν ἀπειθοῦντας αἰρετικούς Ρώσους μοναχοὺς καὶ ἐπαναφέρωσι τάξιν.

Παραπονήθην ἐπίσης δι' ἔξοδον 13 ναυτῶν καὶ παρακάλεσα μὴ ἐπαναληφθῇ τοῦτο. Ἐπρότεινα αὐτῷ ἀκόλουθα: Ρῶσσοις Ἐπίσκοποις Νίκων συνεννοηθήσεται μετὰ Συνάξεως πρὸς ἐπαναφορὰν τάξεως. Πατριάρχης διατάξῃ Σύναξιν διευκολύνῃ ἔργον ἐπισκόπων. Σύναξις ἐκδώσῃ ἀπόφασιν ἥτις ἐκτελεσθήσεται, τιθεμένης ἑλληνικῆς δημοσίας δυνάμεως ὑπὸ διαταγὰς Συνάξεως καὶ Ρώσσου Ἐπισκόπου πρὸς ἐκτέλεσιν ἀποφασισθέντων.

[Α. Κορομηλᾶς]²

1. ΑΥΕ, 1913, Φάκ. Β/35: Ἐκκλησιαστικά Ἀγίου Ὁρους, ἀριθ. 17.639, Α. Κορομηλᾶς πρὸς Κανελλόπουλον, Ἀθήναι 12 Ἰουνίου 1913.

2. Παρόμοιον τηλεγράφημα ὑπὸ τὸν αὐτὸν ἀριθ. πρωτ., ἀλλὰ μὲ ἡμερομ. 11/24 Ἰουνίου 1813, ὥρα 8.25' μ.μ., ἐστάλη πρὸς τὸν ὑπουργὸν Ρακτιβάν εἰς Θεσσαλονίκην.

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟΝ ΕΠΙ ΤΩΝ ΕΣΩΤΕΡΙΚΩΝ

ΓΕΝΙΚΗ ΔΙΕΥΘΥΝΣΙΣ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ ΥΠΟΘΕΣΕΩΝ

Β' ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ ΤΜΗΜΑ

Αριθ. Πρωτ. 17639

Εν Αθήναις τῇ 12. VI 1913

Κ.ν. Κωνσ. Παπουλίδου.

Κυριοφάνη.

Διευθυντὴ τῆς
ἐν Αθήναις
ἐν τῇ 12. VI 1913

Διευθυντὴ

τῇ 1913

Ἀριθ. Δεκετ.

Προηγούμενος ἀριθμὸς

Ἐπόμενος ἀριθμὸς

Κυριοφάνη.

Παρακοίθου καὶ θα Προβλε-
πῇ Ρωσίας μετὰ καθήκον
μετὰ Κεθρονίσι, καὶ ὅπως
ἀποσταλῶσι δ' 600 Ρῦνοι
σφραγιστὰ ὅπως ἀποσταλῶσι
ἀποβιβασθῶσι ἄνευ ὅπου
ἵνα ἀποβιβασθῶσι ἀποβιβασθῶσι
αἰρτικὸς ρῦνοι μετὰ
χρὸς καὶ ἀποβιβασθῶσι τῷ
Παρακοίθου καὶ δ' ἴσως
13 καὶ τῶν καὶ ἀποβιβασθῶσι
καὶ ἀποβιβασθῶσι τῷ. Ἐπὶ
καὶ αὐτῇ ἀποβιβασθῶσι Ρῦνοι
καὶ τῷ Μένι ἀποβιβασθῶσι
καὶ μετὰ ἡμεῖς τῷ

Εικ. 1. Φωτοτυπία τοῦ ἐπ' ἀριθ. 10 ἐγγράφου

11

Ὁ ἐν Θεσσαλονίκῃ ὑπουργὸς Δικαιοσύνης Κ. Ρακτιβάν διαβιβάζει πρὸς τὸ ὑπουργεῖον Ἐξωτερικῶν τηλεγράφημα τῆς ἀστυνομίας Καρυῶν, πληροφοροῦν τὴν ἀποβίβασιν ρωσικῶν ἐνόπλων δυνάμεων ἐν Ἀγίῳ Ὁρει.

*Dépêche télégraphique chiffrée*¹

Affaires Etrangères

Athènes

Θεσσαλονίκη, 15/28 Ἰουνίου 1913

Ὑπουργεῖον ἐπὶ τῶν Ἐξωτερικῶν

Ἐμπιστευτικὸν Πρωτόκολλον

Ἀριθ. Πρωτ. 17953

Ἐλήφθη τῇ 16 Ἰουνίου 1913

Ἀνακοινῶ ὑμῖν κατωτέρω χθεσινὸν τηλεγράφημα ἀστυνομικῆς ὑποδιευθύνσεως Καρυῶν. Ἡ Ἐπιτελείς ἐξόδου κατόπιν τηλεγραφικῶν διαταγῶν καὶ ἀπομακρυνθείσης ἡμετέρας στρατιωτικῆς δυνάμεως² ἀπεβιβάσθησαν χθὲς μετὰ μεσημ. εἰς Ρωσικὴν μονὴν 160 περίπου Ρῶσοι ναῦται καὶ στρατιῶται ἐνοπλιοὶ ὑπὸ ἀξιοματικῶν καὶ κατέλαβον θύρας καὶ ἐπὶ κείρας σημεῖα Ρωσικῆς μονῆς. Ἀποστολὴ ἀσχολεῖται εἰς ἀπλὴν ἐξέτασιν μοναχῶν μὴ προβαῖσα εἰς συλλήψεις μέχρι ἐσπέρας σήμερον καίτοι γνωστοὶ τυγχάνουσιν οἱ ταραξία. Ἐπειδὴ ἐκ τοιαύτης ἐνεργείας δύναται νὰ γεννηθῇ ὑπόνοια ὅτι ἀπὸ σκοποῦ ἀναβάλλονται τελεσφόρα μέτρα ὅπως παραταθῇ ἐπ' ἀόριστον ἐνταῦθα παραμονὴ Ρώσων στρατιωτῶν, ἃν καὶ δικαιολογεῖται πως τοιαύτη βραδύτης λόγῳ προσπαθείας τῶν πρὸς ἐπαναφορὰν διὰ τῆς πειθοῦς εἰς εὐθείαν ὁδὸν τῆς πλειονότητος τῶν ἀντιδόξων ὑπερβαίνοντων 1000, θέλομεν ὑποδείξῃ καταλλήλως ἐν καιρῷ ἐὰν ἐξακολουθῶσι χλιαραὶ ἐνεργεαὶ τῶν ὅτι δέον ἐπισπευσθῇ οἰαδήποτε τοιαύτη ἐπὶ τῷ τέλει ταχείας ἀναχωρήσεώς του. Ἰερὰ κοινότης δίδουσα προσοχὴν εἰς φήμας περὶ παραμονῆς Ρωσικοῦ στρατοῦ καὶ προσεχούς ἀφίξεως νέου τοιούτου καὶ θεωροῦσα καταπάτησιν προνομίων τοιαύτην ξένην ἐπέμβασιν ἐτηλεγράφησεν εἰς αὐτόθι ἐπίτροπον Ἀγ. Ὅρους διαμαρτυρηθῇ ὅσον δεῖ).

Ρακτιβάν

1. ΑΥΕ, 1913, Φάκ. Α/5: Ἐμβάσματα ἐκ Ρωσίας, ἀριθ. 17.953, Ρακτιβάν πρὸς Ὑπουργεῖον Ἐξωτερικῶν, Θεσσαλονίκη 15/28 Ἰουνίου 1913.

2. Εἶναι φανερόν ὅτι ἐδόθη ἡ ἄδεια διὰ τὴν ἐπιβίβασιν Ρώσων στρατιωτῶν καὶ ναυτῶν εἰς τὴν μονὴν τοῦ Ἀγίου Παντελεήμονος, πλὴν ὅμως δὲν διευρύνιζεται ὑπὸ τίνος ἐδόθη ἡ ἐν λόγῳ ἄδεια. Μᾶλλον πρόκειται περὶ τῆς Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως.

Ὁ ἐν Θεσσαλονίκη ὑπουργὸς Δικαιοσύνης Κ. Ρακτιβάν πληροφορεῖ τὸ Ὑπουργεῖον Ἐξωτερικῶν περὶ τῶν ἀνησυχιῶν τοῦ ἐν Θεσσαλονίκη Ἀγγλου Γεν. Προξένου σχετικῶς μὲ τὴν ἄφιξιν ἐν Ἀγίῳ Ὅρει ρωσικοῦ πλοίου.

*Dépêche télégraphique chiffrée*¹

*Affaires Etrangères
Athènes*

Θεσσαλονίκη, 15/28 Ἰουνίου 1913

Ὑπουργεῖον ἐπὶ τῶν Ἐξωτερικῶν
Ἐμπιστευτικὸν Πρωτόκολλον
Ἀριθ. Πρωτ. 18067
Ἐλήφθη τῇ 17-06-1913

Ἐπεῖγον. Ἀῤῥιον ἀπέρχεται ἐντεῦθεν διὰ Σκοπίων καὶ Βελιγραδίου εἰς Λονδίον ἐνταῦθα Γεν. Πρόξενος Ἀγγλίας κ. Λέμπ. Θεωρεῖται πιθανόν ὅτι πρόκειται περὶ ἰδιαιτέρας προσωρινῆς ἀποστολῆς του σχετικῶς πρὸς Βαλκανικὸν ζήτημα. Κ. Λέμπ ἅμα μαθὼν ἄφιξιν φυλακίδος εἰς Ἀγ. Ὄρος ἐπέδειξε πολλὴν συγκίνησιν. Εἰς ἐπανειλημμένα ἔκτοτε ἀνεπίσημα καὶ ἔμμεσα πρὸς ἡμᾶς ἐρωτήματα τοῦ ἀπύνητα ἀορίστως.

Ρακτιβάν

Ἰδρυμα Μελετῶν Χερσονήσου
τοῦ Αἵμου

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ Κ. ΠΑΠΟΥΛΙΔΗΣ

RÉSUMÉ

Constantin Papoulidis, Documents inédits sur les Onomatolâtres du Mont-Athos.

L'auteur publie douze documents (un en français et onze en grec) tirés des Archives du Ministère des Affaires Etrangères de Grèce (Athènes) (=documents No 1, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 10, 11, 12) et des Archives de Iera Koinotis du Mont-Athos (Karyes) (=documents No 2, 9), qui donnent des éclaircissements et des précisions sur l'affaire dite des Onomatolâtres au Mont-Athos en 1913.

1. ΑΥΕ, 1913, Φάκ. Β/35: Ἐκκλησιαστικά Ἀγίου Ὁρους, ἀριθ. 18.067, Ρακτιβάν πρὸς Ὑπουργεῖον Ἐξωτερικῶν, Θεσσαλονίκη 15 Ἰουνίου 1913.